

Tweekleurige bosspitsmuis

Sorex coronatus

De tweekleurige bosspitsmuis is moeilijk te onderscheiden van de gewone bosspitsmuis. Hoewel de soort al in 1828 is beschreven, is pas sinds de jaren 1960 bekend dat de tweekleurige bosspitsmuis op basis van het karyogram inderdaad als aparte soort beschouwd kan worden. Mogelijk is de soort tijdens de laatste ijstijd in Zuidwest-Frankrijk ontstaan uit een geïsoleerde populatie gewone bosspitsmuizen. In gebieden waar beide voorkomen is de tweekleurige bosspitsmuis meestal iets kleiner en contrastrijker gekleurd (HAUSSER ET AL. 1990B).

De soorten zijn morfologisch het best te onderscheiden aan de vorm van de onderkaak, maar ook bij dit kenmerk blijven er twijfelgevallen.

Leefomgeving

Tweekleurige bosspitsmuizen leven in een verscheidenheid aan biotopen met een dichte bedekking van kruiden en struiken en een vochtige bodem. In stedelijke gebieden waar de huisspitsmuis algemeen is, komt de soort zelden voor. Bij aanwezigheid van de gewone bosspitsmuis heeft de tweekleurige voorkeur voor (iets) droger terrein (HAUSSER 1990).

Voedsel

Het voedsel bestaat vooral uit (in volgorde van belangrĳheid) insecten, spinnen, wormen en slakken (HAUSSER 1990). De dagelijkse voedselopname is vergelijkbaar met die van de gewone bosspitsmuis (CASTIÉN & GOSÁLBIZ 1995).

Areaal

Het verspreidingsgebied loopt van Noord-Spanje tot Noord-Duitsland. De oostgrens van het areaal loopt door Duitsland en het uiterste westen van Oostenrijk door Zwitserland ten noorden van de Alpen tot in Zuid-

oost-Frankrijk. De soort komt ook voor op Jersey, in Het Kanaal (HAUSSER 1999).

Voorkomen in Nederland

Historische gegevens tot 1946

De oudste meldingen betreffen resten uit braakballen die in 1940 zijn verzameld bij Nuth (LI) (MOSTERT 1990A).

Periode 1946-1969

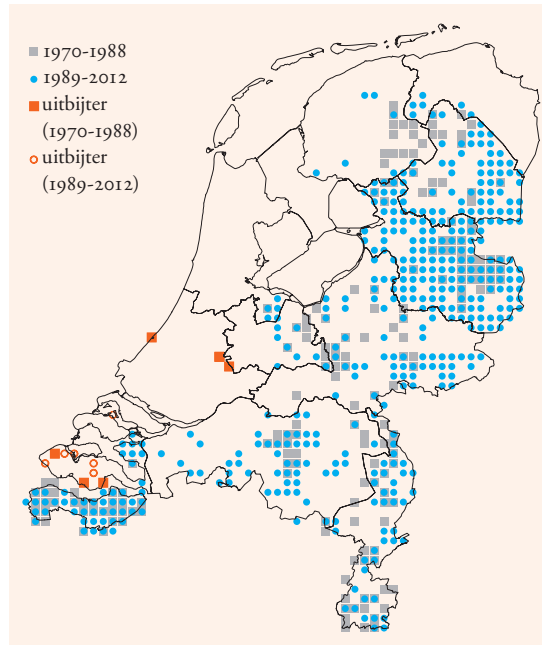
Uit deze periode zijn resten uit braakballen en exemplaren in museumcollecties bekend van de zandgronden in het oosten en zuiden van het land. De meest westelijke vindplaatsen liggen in het Gooi en de omgeving van Breda (NB). In het rivierengebied lijkt de gewone bosspitsmuis de overhand te hebben. Er zijn in deze periode ook enkele braakbalvondsten bekend in het westen en noorden van het land, buiten het reguliere verspreidingsgebied. Omdat het in deze gevallen steeds om een of enkele exemplaren gaat is de kans groot dat deze dieren elders zijn geslagen.

Periode 1970-1988

Er zijn uit deze periode vooral vindplaatsen bekend uit Zeeuws-Vlaanderen en de hogere gronden in de oostelijke helft van het land. In het zuidoosten van Tholen werden in braakballen resten van enkele tweekleurige bosspitsmuizen

◀ Tweekleurige bosspitsmuis.
Foto: Rudmer Zwerver.
Millet's shrew.

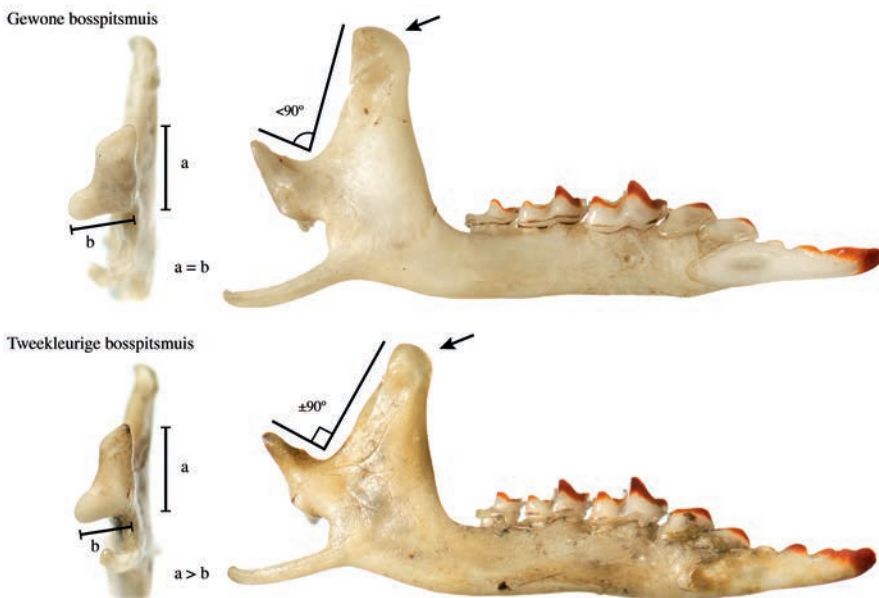

aangetroffen op een totaal van ruim 8700 kleine zoogdieren (MOSTERT & VAN DEN BERG 1990).

Periode 1989-2012

Ook nu komen de meeste vondsten van de pleistocene zandgronden. In het noordoosten ligt de grens langs de oostkant van de Hondsrug, op de grens van Drenthe en Zuidoost-Groningen. Tussen 769 schedelresten van 15 locaties verspreid over Groningen werd geen enkele tweekleurige bosspitsmuis aangetroffen, ook niet uit het oosten van de provincie, waar enige zandopduikingen zijn (SNAAK 2008). In 2010 bleek echter dat er in het Groningse Westerkwartier toch tweekleurige bosspitsmuizen aanwezig zijn (SNAAK 2011). In Friesland zijn er enkele braakbalvondsten ten oosten van Leeuwarden en bij Gaasterland. Het vrijwel ontbreken van meldingen uit de omgeving van Drachten

▼
Kaakjes van gewone en tweekleurige bosspitsmuis in zijaanzicht (rechts) en achter-aanzicht (links).
Foto: Paul van Hoof.
Jaws of common shrew (upper) and Millet's shrew (lower) in lateral view (right) and rear view (left).

is waarschijnlijk te wijten aan een gebrek aan informatie. Van duizenden schedelresten van bosspitsmuizen die op veel plaatsen in Salland en Twente werden verzameld, waren slechts enkele tientallen van de gewone bosspitsmuis (SNAAK 2008). Op de geïsoleerd liggende keilembult tussen Sint-Jansklooster en Vollenhove in Noordwest-Overijssel zijn resten van tweekleurige bosspitsmuizen in braakballen gevonden, wat opvallend is omdat in het omliggende laagveen alleen gewone bosspitsmuizen zijn gevonden (SNAAK 2008).

Er zijn geen meldingen bekend uit Flevoland en er zijn geen vondsten westelijk van het Gooi bekend. In het gebied van de grote rivieren zijn slechts enkele resten in braakballen aangetroffen. In het westen en oosten van Noord-Brabant zijn slechts enkele braakbalmeldingen bekend, maar dat komt door gebrek aan informatie; vermoedelijk is de soort hier algemener dan het huidige beeld nu laat zien. In Zeeland blijkt de soort algemeen op Tholen en Sint Philipsland. Deze eilanden zijn voor kleine zoogdieren eenvoudig te bereiken vanuit het westen van Noord-Brabant. Mogelijk is de tweekleurige bosspitsmuis daar ook algemener dan nu bekend is. In Zeeuws-Vlaanderen komen tweekleurige bosspitsmuizen talrijk voor. Verspreid door Walcheren en Beveland zijn enkele braakbalvondsten bekend. Omdat het hier steeds maar om enkele dieren gaat in relatief grote braakbalpartijen, lijkt het vooralsnog aannemelijk dat de dieren elders zijn geslagen.

Veranderingen en oorzaken

Ten opzichte van de vorige atlasperiode zijn er dankzij uitgebreid braakbalonderzoek aanzienlijk meer meldingen uit Overijssel, Drenthe, de Veluwe, de Achterhoek, de Utrechtse Heuvelrug en Noord-Brabant, hoewel dat het verspreidingsbeeld niet wezenlijk heeft beïnvloed. Alleen op Tholen en Sint Philipsland heeft de soort zich mogelijk uitgebreid.

In Flevoland zijn vooralsnog geen tweekleurige bosspitsmuizen aangetroffen, maar het is mogelijk dat de soort zich in de nabije toekomst in het Voorsterbos in de Noord-oostpolder vestigt.

Bedreigingen en bescherming

De tweekleurige bosspitsmuis is geen bedreigde soort waarvoor beschermende maatregelen moeten worden getroffen.

Dick L. Bekker & Kees Mostert

SUMMARY

Millet's shrew Sorex coronatus

The Millet's shrew is found mostly in the pleistocene sandy district of the Netherlands. It is absent from large parts of the north and west of the country, with the exception of Zeeuws-Vlaanderen, in the south of Zeeland, where it is abundant. It has also become common on Tholen and Sint Philipsland in Zeeland. The Millet's shrew inhabits a wide range of habitats with a dense cover of herbs and shrubs. It prefers humid soils, but inhabits somewhat drier terrain than common shrew. The species is absent from large urban areas.